

A la recerca del gag perfecte

Fa vint-i-un anys naixia a Barcelona Vol-Ras, una de les companyies catalanes de teatre més conegudes. Joan Segalés i Joan Faneca encara hi continuen i per celebrar-ho han preparat 'Again-again', l'espectacle que recull els millors gags.

Quins van ser els orígens de Vol-Ras?

—La companyia va començar a l'Institut del Teatre de Barcelona el 1980 ja que els quatre components que la vam formar hi estudiàvem llavors. Havíem fet coses amb altres grups i vam rebre un encàrrec de les Festes de la Mercè d'aquell any. Havien muntat un circ —que es deia "circ-cular" tot i que era quadrat— i ens van dir que podríem participar-hi amb un número amb l'única condició que hi havia d'aparèixer una funambulista que travessés un cable de banda a banda.

—Quina era la formació inicial de Vol-Ras?

JOAN SEGALÉS: En aquell moment érem Pep Santacana, Joan Cujà, Joan Faneca i jo, i aleshores tots quatre ens disputàvem la funambulista.

—Aleshores ja us deïeu Vol-Ras?

JOAN FANECA: La companyia va començar dient-se Companyia de Pantomimes el Vol-Ras, però vam anar perdent els adjectius. Era evident que érem una companyia perquè érem un grup que ens fèiem companyia els uns als altres, les pantomimes també eren evidents perquè quasi no hi havia paraules, de manera que es va quedar només Vol-Ras. Però hi ha altres marques Vol-Ras, unes sabatilles...

J. SEGALÉS: I una empresa de construcció i una altra de vols en globus.

—El nom de Vol-Ras ve d'alguna il·luminació especial?

J. SEGALÉS: Vam prendre bastants gots de moscatell abans d'arribar-hi. Per actuar en aquell circ de la Mercè ens demanaven un nom amb el qual anunciar-nos, de manera que vam assegurar-nos en un bar que hi havia da-

vant de l'Institut del Teatre per treure'l entre tots. Bé, doncs, el nom té a veure amb l'assignatura d'acrobàcies que per a nosaltres era una de les més fortes. Quan fèiem salts mortals, flic-flacs i totes aquelles històries, només ens aixecàvem de terra el mínim per no fer un cop de cap, un vol-ras.

J. FANECA: Té relació amb la nostra manera de treballar, volar però sense perdre mai la referència terrenal.

—Optàreu pel gest des del primer moment?

J. FANECA: Com a companyia era evident que havíem de fer gest perquè ens vam conèixer a les classes del departament de mim i pantomima de l'Institut del Teatre. Qui més qui menys havia fet algun treball, ja sigui en teatre parlat o no, però volíem fer alguna cosa d'una manera diferent a la més habitual, que era aprendre's un text i pujar dalt d'un escenari a repetir-lo. Però no som uns puristes, no som més papistes que el papa. La paraula és una arma més.

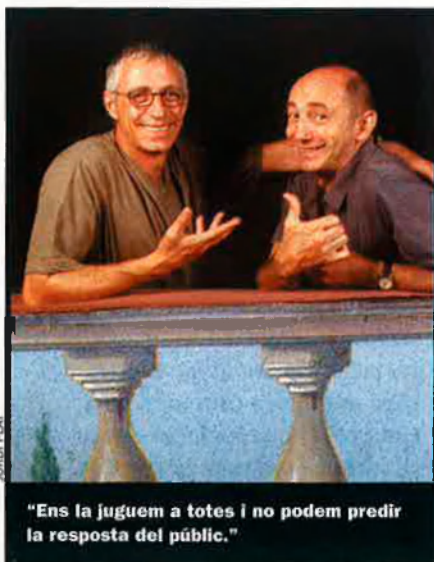
—Com va anar el primer espectacle?

J. SEGALÉS: El primer espectacle el devíem representar onze vegades, de manera que, un èxit, allò que se'n diu un èxit, no ho va ser. Com a mínim comercialment. De tota manera tampoc arriscàvem un gran pressupost perquè no teníem diners per fer-ho.

J. FANECA: Recordo que vam fer vuitanta mil pessetes.

—Com es deia?

J. SEGALÉS: *El cas de la patata rossa*. No va ser un èxit comercial però funcionà com a espectacle de presentació de la companyia i va tenir una crítica molt bona al Festival Internacional de Mim de Barcelona. Les funcions, les vam aconseguir esgarrapant d'on po-

"Ens la juguem a totes i no podem predir la resposta del públic."

díem però tot i així una d'elles va ser en un festival a França, de manera que vam tenir una certa repercussió internacional a la primera.

El segon es deia *El cavallet d'il·lusions*, era un muntatge molt clàssic de mim –tot i que també hi havia un clown– amb una versió per a nens i una altra per a adults. Tampoc no va ser un èxit comercial però el vam representar moltes vegades i ens va donar una certa estabilitat; compràrem la primera furgoneta, els primers focus... I el tercer espectacle, *Flight*, és el que ens ha donat a conèixer a més llocs, tant aquí com a fora, arribarem a fer més de set-cents actuacions, cosa que no és gens fàcil i que ens va fer arribar a molta gent. Curiosament en aquest espectacle sí que parlàvem, encara que fos una llengua inventada, que era *catanglès* i després *castellanglès*, *francoanglès* o *italoanglès*, segons els països.

J. FANECA: Ens va permetre sortir a tot Catalunya, a la resta de l'estat i a l'estranger. Tot i que usàvem la paraula, la sensació de la gent era que no, que fèiem teatre de gest.

—*Flight* ha estat el més representat?

J. SEGALÉS: Sí. A partir d'aquell espectacle vam establir també una certa metodologia. Triguem uns quatre mesos per preparar els nous espectacles i els explotem durant dos anys, amb unes 250 representacions de mitjana, i entre 50 i 70.000 persones de públic.

—Quin ha estat l'espectacle més vist?

J. SEGALÉS: *Insòlit*, que vam fer entre els anys 1989-90, tingué menys representacions que *Flight*, unes 280, però els llocs eren més grans, de manera que hi cabia més gent.

—És cert que Vol-Ras adapta els seus espectacles als llocs més inversemblants? A quins, per exemple?

J. FANECA: Hem actuat a les places de toros de Sòria, d'Osca, d'Hellín...

J. SEGALÉS: És curiós que, a les places de toros, els vestuaris solen ser la infermeria, i jo no sé pel que fa als toreros, però, a mi, aquell ambient tan desencisat, blanc, amb la llitera al mig per si fa falta, no em feia gaire gràcia.

J. FANECA: I la plaça és molt gran, hi ha gent a l'arena però també n'hi

"A tots dos ens agrada dirigir i la direcció pot ser compatible amb l'activitat de Vol-Ras, que avui és la principal. Ara bé, això de la direcció també és una aposta de futur."

ha a les grades, i això és molt lluny.

—Quin són els pitjors llocs per actuar?

J. FANECA: N'hi ha alguns de molt freds, com els palaus de congressos, naus impressionants amb el públic molt lluny, tot al contrari de la intimitat i la proximitat que necessitem. La distància t'obliga a exagerar un gest, i això li arriba bé al que està lluny, però espanta el que tens a primera fila.

J. SEGALÉS: Després hi ha espais que en principi no són gens teatrals, però que poden ser-ho, com els escenaris a l'aire lliure. Hi ha places molt recollides, que et donen el mateix ambient que una sala i llocs molt difícils, com una plaça a Palma de Mallorca on pretenien que actuàrem il·luminats pels fars del cotxe. Ho vam intentar però la gent es posava al davant i tallava la llum.

—Amb *Flight* tingúreu el primer gran èxit, amb quina obra no aconseguíreu el ressò que esperàveu, quina us va deixar decebuts?

J. SEGALÉS: Aquesta és una de les grans incògnites quan fas un especta-

cle de creació: ens la juguem a totes i no podem predir la resposta del públic. En ocasions pots precipitar-te i presentar un espectacle abans d'hora perquè tens ganes d'actuar, i encara no està madur. Això t'obliga a modificar-lo mentre vas actuant. L'estrena de *Oh!Stress* va ser dura i la d'*Intringulis*, també. Van ser inicis una mica frustrants però afortunadament després els vam reconduir i van funcionar molt bé.

—Quina ha estat la rebuda fora de Catalunya i a les vostres experiències internacionals?

J. FANECA: Bàsicament connectem a tot arreu. En ocasions has de vigilar algun gest que té significats diferents, però del que la gent riu gairebé és sempre universal. Hem hagut de fer variacions quan hi havia paraules, però molt poca cosa més, hem comprovat que les idees que posàvem en escena eren molt universals.

—A Itàlia heu arribat a fer temporades.

J. SEGALÉS: Sí, vam fer dues temporades a Florència, una altra a Gènova

“L'única manera d'acostar-te al gag seriós és treballar, anar-hi al darrere”

i una gira pel país. Ens sap greu que no hagi continuat però els mercats internacionals són complicats i moltes vegades no surt a compte actuar a l'estranger. Els costos es disparen i has de mesurar molt bé com vas.

—Éreu quatre i ara sou dos. Això implica que és molt dur treball amb Vol-Ras?

J. FANECA: Home, una mica, sí. La nostra principal font de recursos és el *bolo* i això implica moltes hores de viatge, fora de casa, i unes certes incomoditats. Això modifica necessàriament les teues relacions personals, que no poden ser diguem-ne “normals” i algun dels primers integrants va optar per deixar-ho. També és dur sortir a l'escenari, un dels components que ara no hi és va veure que patia i va decidir canviar i treballar des de darrere. Ara és programador i animador cultural d'un ajuntament important de Catalunya. Potser els que hi continuem és perquè no sabem fer una altra cosa. Jo no m'atreviria a provar sort amb una altra feina.

—Hi ha espectacles on us dirigiu i uns altres en què us dirigeixen.

J. FANECA: Sis en què ens dirigim nosaltres i cinc en què ens han dirigit.

—Això d'autodirigir-se deu ser complicat.

J. SEGALÉS: Sí que ho és perquè la visió externa et facilita la visió. És difícil abstraure't i sortir de l'escena. Treballar amb altres persones ens ha anat molt bé, ens ha evitat vicis i ens ha obligat a dialogar i a discutir sobre coses que potser no ens haguéssim plantejat. També ens ha alleugerit de responsabilitats i això va molt bé perquè costa posar-te de director i renyar el teu company, amb qui has de fer una escena, per exemple. Però no sempre ha funcionat perquè no és

fàcil treballar amb una companyia que ja té una certa estabilitat. Alguns directors han intentat treballar amb nosaltres i no ha estat possible.

—Vol-Ras s'ha convertit en un dels plats forts i tradicionals del Festival Internacional de Mím de Sueca, com va sorgir aquesta vinculació?

J. SEGALÉS: Nosaltres vam participar en la tercera edició i hem anat creixent amb el festival. En aquell moment no hi havia teatre a Sueca, s'actuava quasi sempre al carrer i recordo que hi havia gent pertot arreu, una gentada impressionant. S'ho van passar molt bé i des d'aquell moment hem tingut una gran acollida. La gent de Sueca ens espera i nosaltres volem anar-hi, perquè la qüestió és trobar-se. A més, el Festival de Sueca és el més important de mím a l'estat. Era l'únic fins fa quatre anys, que va començar el Cós de Reus. És el pioner i això és important perquè és una àrea que sol quedar en un segon pla.

—De vegades, quan un cantant trau un disc recopilatori, és una mica preocupant perquè pot ser una prova que ja no té gaires idees, el fet que hàgeu tret *Again, again*...

J. FANECA: [Riu.] No hi té res a veure. De fet va néixer perquè ens van demanar una actuació en un poble on ja havíem fet tots els nostres espectacles. Els ho vam dir, però hi insistien, de manera que vam crear el recopilatori. Va quedar tan bé que vam decidir que en acabar les representacions de l'espectacle que dúiem entre mans, que era *Violeta violada*, ho preparàrem millor. No ens vam plantejar fer-lo i tornar al passat, senzillament ens va venir i vam veure que teníem entre mans un espectacle que funcionava.

J. SEGALÉS: Teníem por per si resultava ranci o passat però estem veient que no, que la gent jove ho rep molt bé. Té la mateixa força i vigència d'abans.

—A més de Vol-Ras, també treballau amb altres grups, sobretot com a directors.

J. SEGALÉS: A tots dos ens agrada dirigir i la direcció pot ser compatible amb l'activitat del grup, que és la principal. Jo, si puc, cada any intento

dirigir alguna cosa. De tota manera, això de la direcció també és una aposta de futur perquè a mi no m'agradaria fer pena a l'escenari, cosa que sempre és horrible, però més encara si vols fer riure, i la direcció és més viable per al futur. A més resulta molt enriquidor que cadascú faci les seves feines independents.

—I la vostra experiència a la televisió?

J. SEGALÉS: El més satisfactori han estat les coses que hem fet expressament per a televisió, un programa que es deia *Planeta imaginari*, de la Televisió espanyola, on vam crear uns personatges que eren els germans Marx, que ens estimem molt. Aquí ja pensàvem en televisió, no en teatre, i això es notava. El plantejament del treball en un plató és molt diferent, sense ningú al davant per riure quan tu creus que ho ha de fer, pendent de les càmeres... Fer que riguin els tècnics és molt difícil, però ho hem aconseguit.

—Amb els vostres vint-i-un anys d'experiència, ja em podreu dir quin és el secret per a un bon gag

J. FANECA: No ho sabem. Potser pensaràs que és un secret professional i no t'ho volem dir però si realment ho sabéssim, ara fariem l'entrevista a Hawaii, tu convidat per nosaltres, és clar, enmig de la piscina mentre prenem un combinat. Qui tingui la fórmula d'això es farà d'or.

J. SEGALÉS: Resulta molt seriós dir-ho així però l'única manera d'acostar-te al gag perfecte és treballar, anar-hi al darrere i treballar-lo.

—I encara us passa que un gag “tècnicament perfecte” no funciona?

J. FANECA: Sí, i per molts anys, perquè és l'única manera de fer-te evolucionar. Si el públic no riu en una cosa que a tu et fa molta gràcia és perquè estàs equivocant, no perquè ell no sàpiga què és un bon gag.

J. SEGALÉS: Nosaltres treballem per la gent, si no ens agradés, no ho fariem, però hem d'estar pendents del públic i per això també evitem repetir el que fan altres. El públic vol sorprendre's i nosaltres hem d'aconseguir-ho.

Jordi Sebastià